

Otázka proměnlivosti výchovných cílů v podobě mládežnického spolku Blau-Weiss

Dana Kasperová

Abstrakt

Studie se zabývá problematikou cílů výchovy. V centru pozornosti stojí vztah mezi svobodou jednotlivce a požadavky společnosti, které jsou vyjádřeny ve výchovných cílech. Východiskem uvažování je teze Wolfganga Brezinky o soudržnosti výchovných ideálů a cílů výchovy. Dále na příkladu mládežnického spolku Blau-Weiss studie poukazuje na problematiku vztahu cílů a prostředků výchovy, přičemž se soustředí na otázku možností a mezí úspěšného dosažení vytčených výchovných cílů.

Klíčová slova: cíl výchovy, svoboda jednotlivce, společnost, výchova ke společenství, prostředky výchovy

A question of variability of educational objectives in the youth league Blau-Weiss

Abstract

This paper deals with the question of relationship of the objectives and means in general pedagogical discussion and analyzes the given relationship on the example of education of Jewish youth in interwar Czechoslovakia in the work of the youth league 'Blau Weiss'.

The article points to the thesis of Wolfgang Brezinka. It says that the interplay with selected educational resources and the overall social direction, in which education takes place, is necessary for the chosen successful implementation of educational objectives. The given assumption is monitored on the selected phenomenon of the analysis of the objectives and resources of the German Jewish youth community in the Czech lands of the Monarchy and in Czechoslovakia – the example of Jewish Scouting in the league 'Blau Weiss'.

Key words: 'Blau Weiss', educational objective, educational means, youth league, Jewish youth, Czechoslovakia, Zionism, educational reform

Úvod

Ptáme-li se na otázku výchovných cílů a prostředků, jež k dosažení vytčených cílů směřují, docházíme často ke konstatování, že cíle výchovy jsou proměnlivé – tj. v různých historických epochách, filozofických systémech a v různých společensko-politických systémech jsou různě konstruovány/vymezeny a platí za „neměnné“, aby uplatnily nejen v diskurzu, ale především ve výchovném dění svou moc.

S tímto tázáním souvisí i další otázka, a sice vztahu mezi společností a jedincem. Otázka vztahu duality svobody jednotlivce a požadavky společnosti promítnutých ve výchovných cílech, jsou předmětem mého zkoumání. Na exemplárním příkladu spolku Blau-Weiss poukážu na problematiku vymezení a dosahování výchovných cílů, které jsou určeny cíli společensko-politickými. A ptám se, do jaké míry se má jedinec podřídit společenství (svoboda jednotlivce podřídit zájmům společenství)? Na základě analýzy cílů vybraného mládežnického spolku poukážu na význam definice výchovy dle Wolfganga Brezinky, který zdůrazňuje význam koherentnosti výchovných cílů se společensky uznávanými ideály, pokud má být výchovných cílů úspěšně dosaženo. V neposlední řadě budu zkoumat problematiku vztahu cílů a prostředků výchovy a kladu si otázku, do jaké míry je třeba soudržnosti cílů a prostředků k smysluplnému naplnění vytčených cílů/ideálů?

1 Problematika proměnlivosti cílů výchovy

Za cíl či smysl výchovy považuje Brezinka (1996, s. 15) „pomoc vychovávanému získat osobní vlastnosti, které ho uschopní k samostatnému a sociálně odpovědnému životu“. Které vlastnosti to jsou, zčásti určuje povaha jedince, zčásti kultura, v níž žije, neboť každá kultura se skládá z určitých životních podmínek, kterým se každý člověk musí přizpůsobit. Výchovné cíle tak mají jen druhotnou vazbu k vychovatelům a k výchově.

Za prvotní je dle Brezinky třeba považovat ideály, které se staví před všechny lidi. Tyto ideály nebyly vymezeny za účelem výchovy mládeže, nýbrž jsou součástí normativní kultury skupiny a platí pro každého z jejích členů. Obecné ideály osobnosti pak považujeme za normy, které stanoví, jaké vlastnosti patří k zdatným lidem – všem lidem obecně, nebo jen členům určité skupiny (např. lidem s vyznáním víry křesťanům, židům apod.). Ideály jsou obrazy dobrých osobností, které slouží jako kritérium, jímž se poměruje skutečné chování lidí, a jako vzor pro jejich usilování a jednání. Ideály proto bývají naplnitelné jen zčásti, většinou se výchovou k jejich naplnění jen přibližujeme. Ideály – výchovné cíle – obsahující lidské vlastnosti povýšené k dokonalosti považujeme za myšlenkové útvary (Brezinka 1996), které nebyly nalezeny racionální a empirickou analýzou lidské povahy a poté konstatovány, nýbrž byly stanoveny na základě hodnotícího výkladu světa člověka. Pocházejí tedy spíše z kolektivního přesvědčení a z víry, než z racionálních úvah o užitečnosti. Tato podmínka platí zejména pro ideály národní či náboženské, které mají skutečný vliv na člověka, neboť jsou prožívány jako citově závazné. Ideály sociálně uznávaných norem, které motivují k jednání, zakládají svou přitažlivost a přesvědčivost spíše v oblasti prožívání, v citění hodnot, než na rozumových důvodech.

Teleologická tázaní jsou v pedagogice rozvíjena též v oblasti mravní výchovy, která v historické perspektivě byla považována za hlavní cíl výchovy. Ať už ideály řecké, středověké či novověké poukazují na to, že cíl výchovy nemůže být jen rozumový, ale též etický a estetický. Mravní ideály společnosti bývají vyjadřovány různě v různých dějinných epochách, na jejichž formulaci se podílí nejen „duch“ doby, ale i hospodářské, sociální, náboženské či politické poměry.

I v současné pedagogické diskusi nalézáme mezi významnými výchovnými cíli „schopnost podílet se na společenství“ či „ctít a rozvíjet hodnoty společenství“. Sociální či občanské ctnosti jsou současně vztahovány jak ke společenství jako celku, tak ke svým bližním (spoluobčanům) a jsou vyjádřeny v kategoriích „sociální citění“, „sociální porozumění“ či „tolerance“. Přitom Brezinka (1996, s. 31) upozorňuje na skutečnost, že se nedostatečně rozlišuje mezi společností a společenstvím, z čehož usuzuje na nedostatečné rozlišování sociálních dovedností platných v malých přehledných skupinách a ve velkých abstraktních sociálních útvech.

Pro účely mého následujícího zkoumání cílů a prostředků výchovy mládežnického spolku Blau-Weiss vycházím z pojmu společenství či pospolitosti jako menší skupiny lidí (rodina, okruh přátel, kroužek, obec), jejíž členové jsou spolu semknuti na základě silného emocionálního pocitu sounáležitosti (prožitek „my“). Společenství platí za formu sociálního života (Klener 1996, s. 338). Na rozdíl od pojmu společnost, který je definován jako „soubor osob žijících ve skupinách, jež jsou vzájemně propojeny na společném, vymezeném a ohraničeném teritoriu kontrolovaném politickou mocí, sdílejících základní společné hodnoty, normy a chovající se podle ustálených kulturních vzorů“ (Klener 1996, s. 1194).¹

¹ K rozlišení pojmů *Gemeinschaft* a *Gesellschaft* více srv. TÖNNIES, F. *Gemeinschaft und Gesellschaft*. Berlin, 1926.

Při analýze výchovné činnosti německého mládežnického židovského spolku Blau-Weiss jsem vycházela především ze zkoumání pramenných zdrojů, tedy z dochovaného spolkového časopisu Blau-Weiss-Blätter, který byl určen všem členům a vycházel v letech 1913 až 1919, a poté v obnovené verzi v letech 1923 až 1925. Stejně tak jako analýza časopisu Blau-Weiss-Blätter (Führerzeitung), vycházející v letech 1917 až 1921 určený pouze pro vedoucí činitele spolku.

Na základě textové analýzy reprezentativních pramenů sleduji, zda výchova měla směřovat k rozvoji individuálních dispozic jedince, nebo měla sloužit k hodnotové indoktrinaci mladých lidí v intencích sionismu. Dále sleduji, co bylo cílem „výchovy k sionismu“ a pokouším se rekonstruovat její konkrétní podobu ve výchovných činnostech. V neposlední řadě se zaměřím na prostředky výchovy, které měly z měšťanské a do společnosti již asimilované mládeže učinit mladé sionisty, kteří vymění svou „jistotu“ budoucnost (podpořenou dobrým vzděláním a majetkem) za nejistou existenci zemědělce v Palestině.

2 Kontextualizace

Spolek německé židovské mládeže Blau-Weiss, jehož výchovná činnost je předmětem mého zkoumání, je třeba nahlížet v širších souvislostech. Na jedné straně je činnost spolku součástí širšího usilování o reformu života, tzv. hnutí mládeže, na druhé straně je odpovědí na otázku hledání vlastní židovské identity.

Hnutí mládeže, které se objevilo na přelomu 19. a 20. století v mnoha evropských zemích, prosazovalo odklon od měšťanských hodnot industriální společnosti a preferovalo „hodnoty jednoduchého, antimoderního způsobu života v přírodě“ (Kasper 2008, s. 73). Na konci 19. a na počátku 20. století byla problematika tzv. reformy života diskutována nejen v umělecko-literárních, filozofických či politicko-společenských kruzích, ale i mezi tzv. reformě orientovanými pedagogy. Toto období je, jak známo, charakteristické různými reformě orientovanými pedagogickými koncepcemi, které měly velmi často za úkol právě reformu člověka, respektive společnosti. Jedním z reformních modelů byla i výchova „ve společenství a pro společenství“. Jednotlivé mládežnické spolky počátku 20. století proto často vymezují své cíle, prostředky a činnost v intencích výchovy ke společenství. Jedním z populárních německých mládežnických spolků byl spolek Wandervogel, který svým výchovným modelem ovlivnil činnost, zejména v oblasti výchovných prostředků a metod, mnoha dalších spolků – katolických, socialistických, venkovských či židovských. Hlavní snahou Wandervogelu bylo přiblížit mládeži ideje návratu k přírodě a k čistotě národního života – „ pryč z města, vyjít vstříc prosluněnému, zdravému, čistému životu“ (Kasper 2007, s. 26). Za tímto účelem spolek s velkým úspěchem organizoval pěší turistiku, vandrování přírodou, krátké i několikadenní pobyty v přírodě, táborové ohně se zpěvem. Spolek *Wandervogel* si během krátkého času získal

oblibu zejména mezi městskou středostavovskou mládeží, která tak demonstrovala svůj odklon od měšťáckého způsobu života, od tradičních společenských konvencí, od hodnot, jež reprezentovala generace jejich rodičů.

Židovská mládež německy mluvící žijící na území českých zemí rakousko-uherské monarchie stála na počátku 20. století před obtížně řešitelnou otázkou, a sice před otázkou vlastní identity. Kdo jsem? Kam patřím? Jsem Čech-Němec-Žid? V čem vlastně spočívá židovská identita? V příslušnosti k víře nebo k národu? A k jakému národu? To byly otázky, jež se bytostně dotýkaly tehdejší židovské komunity, včetně mládeže.

Přelom 19. a 20. století je rovněž obdobím zosíleného nacionalismu, který staví na vědomí příslušnosti k národu, což často vede k vymezení se vůči jinému národu. Příslušnost k národu je určována na základě kritérií, přičemž v duchu Herderovy národní filozofie se jednalo především o společný jazyk, kulturu, dějiny a společné území či náboženství. V tehdejší rakousko-uherské monarchii tak můžeme sledovat T. G. Masaryka a jeho snahy o prosazení politických cílů vymezujících českému národu rovnocenné politické, sociální či hospodářské postavení v zemích Předlitavska. V evropském či světovém kontextu vystupuje v roce 1896 Theodor Herzl ve svém spise *Judenstaat* (Židovský stát) se zcela novým požadavkem na vznik židovského státu. Sionismus však nemůžeme chápat jako jednotlivý ideový směr. Z původního politického sionismu, který usiloval o vznik židovského státu na palestinském území a přesídlení Židů do země izraelské, se postupně rozvinul též sionismus kulturní či praktický. Sionistické myšlenky však nenacházely příliš mnoho stoupenců. Většina západoevropských Židů se cítila být asimilována do většinové společnosti (do jazyka, kultury, území), i když se stávala terčem stoupající vlny antisemitismu.²

Podobná situace byla i v českých zemích. Kdy většina Židů byla asimilována buď do českého, nebo do německého jazykového prostředí a kultury, a jen malá část smýšlela sionisticky. Tomu odpovídal i spolkový život. Vedle sebe tak existovaly spolky českožidovské (např. Spolek českých akademiků židů), německé (Herderverein) nebo sionistické (Bar Kochba, Macabi). U německé židovské mládeže (zejména z měšťanských vrstev) pak byl oblíben rovněž sionistický spolek Blau-Weiss.

3 Výchovné cíle spolku Blau-Weiss

Vznik židovského mládežnického spolku Blau-Weiss je datován rokem 1913 v Berlíně. Během krátké doby začaly vznikat další pobočky ve Vídni či Praze a ve větších městech

² T. G. Masaryk vystoupil ve známém procesu tzv. hilsneriády proti projevům antisemitismu v české společnosti. Masaryk patřil mezi okruh osobností, které sympatizovaly s židovským národním hnutím. Po roce 1918 získali Židé v nově vzniklém Československu silné postavení – v čl. I. ústavě byla uznána existence židovské národnosti (jako první v Evropě). K tomu více srv. BROKLOVÁ, E. *První československá ústava*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992.

(Teplicích-Šanově, Karlových Varech apod.). Za jeden z důvodů vzniku Blau-Weiss můžeme považovat vzrůstající antisemitismus ve společnosti, stejně tak jako zdůrazňování nacionálního charakteru spolku Wandervogelu, který v roce 1913 přijal tzv. árijské paragrafy,³ na jejichž základě spolek odmítal přijímat Židy do svých řad. Odtržením židovských členů od Wandervogelu vznikl spolek Blau-Weiss.

Druhým důvodem pro jeho vznik byla stále sílící myšlenka sionismu. Sionisté si byli vědomi toho, že klíčem k úspěchu je získání mládeže pro své cíle – v duchu hesla „kdo má mládež, má budoucnost“. Výchovou mládeže v sionistickém duchu chtěla získat mladé lidi, kteří by skutečně svůj život plánovali prožít v Palestině. V tom spočíval jeden z úkolů nově vychované sionistické mládeže.

Výchova k sionismu (Meybohm 2009) byla založena na dvou konceptech – v praktické rovině stavěla na osvědčených prostředcích a metodách mládežnického hnutí Wandervogelu, v té době velmi oblíbeného „vandrování“ v přírodě a podpoře jednoduchého životního stylu. V teoretické rovině vycházela z programu tzv. „židovské renesance“ – znovuoobnovení/znovuoobjevení židovství v podmínkách sekularizované společnosti, který v té době mezi sionisty (nejen pražskými) prosazoval Martin Buber.

Buberův požadavek (Buber 1912), aby se národ stal „národně uvědomělým“ se odrážel i v cílech tzv. kulturního sionismu – národně židovského obrození v diaspoře, a sice pomocí výchovy v duchu národně židovských hodnot. Kulturní sionisté kladli důraz na pozitivní obsah židovské národní identity (Čapkova 2005, s. 188), přičemž za hlavní úkol považovali rozvíjení židovského duchovního dědictví, zejména kultury a tradice. Za jeden z důvodů krize židovské identity považoval Buber a jeho stoupenci v duchovním vykořenění Židů.

Hnutí Blau-Weiss tak do jisté míry můžeme považovat za projekt praktické realizace programu „židovské renesance“ (Meybohm 2009), kterou Buber definoval jako „omlazení židovského národního kmene pomocí jazyka, mravů a umění“ (Buber 1905, s. 203). Hnutí Blau-Weiss se totiž programově zaměřilo na zprostředkování znovunalezené židovské kultury, která se manifestovala v hebrejském jazyce, v lidových písních, tancích, zvycích, svátcích, pověrách a v neposlední řadě i v židovské víře.

Jako jeden z výchovných cílů si v obecné rovině hnutí Blau-Weiss vytкло vychovat tělesně i duševně zdravé a silné pokolení. Při analýze výchovných cílů na stránkách spolkového časopisu Blau-Weiss Blätter najdeme celou řadu velmi obecných představ o cíli, k němuž chtějí vlastně dojít – „živoucí židovství“, „plné nasycení židovskými hodnotami“, „duchovní a morální ozdravení mládeže“ apod. Definice cílů jsou příliš mnohohznačné, stejně tak jako představy o tom, co se za nimi skrývá.

V oblasti prostředků, jak k vytýčeným cílům dojít, můžeme v hnutí Blau-Weiss sledovat přesně dany/ukotvený myšlenkový předpoklad, že jakmile u mládeže dojde k nastolení přirozenosti (pomocí vandrování ve volné přírodě), dojde sama od sebe i k sionismu, neboť sionismus byl považován za přirozené určení židovského národa.

³ V rakousko-uherské větvi byly tzv. árijské paragrafy prosazovány již od roku 1911.

Druhá pozice vlastně doplňuje výše zmíněnou „výchovu k přirozenosti“ a můžeme ji popsat jako výchovu k národním židovským hodnotám, jejímž prostředkem bylo učení se jazyku – hebrejštině a znalost židovské historie s důrazem na hrdinské činy. Na jedné straně byla mládež vedena k „lásce k přírodě“, na druhé straně „lásce k židovství“ (Todmann 1914, s. 2).

Na příkladu hnutí Blau-Weiss můžeme sledovat problematičnost vztahu cílů, obsahu a prostředků ve výchově. Neřešitelným dilematem, před nímž hnutí stálo, bylo totiž jak v nežidovském (a ve skrze německém či českém prostředí, kultuře a jazyku) zprostředkovat smysl či cit pro Palestinu či to, jak se někdo díky „vandrování“ stane sionistou. Metoda vandrování, jež slavila velký úspěch u německé mládeže, která pomocí vandrování německou krajinou vzbuzovala a posilovala pocit sounáležitosti a příslušnosti k německému národu – u židovské mládeže nesplňovala ty cíle, k nimž měla vést – k probuzení sionistického smýšlení. Těžko šlo očekávat, že putováním po české či německé krajině se u židovské mládeže probudí cit pro vzdálenou a v pouhých představách existující Palestinu (Meybohm 2009). Této nesourodosti a do jisté míry „umělosti“ si byli vědomi i samotní členové Blau-Weiss, a proto se snažili o její překonání, např. na stránkách časopisu nabádali své svěřence (Haskel 1917, s. 144) „jestli jednou chcete plavat v Jordánu, můžete se to klidně učit ve Wannsee“.

Podobně tomu bylo i s dalším prostředkem posilování konstrukce národní identity – se zpěvem. Tak jako se Wandervogel snažil zpěvem německých národních písní navrátit ke svým národním kořenům, Blau-Weiss si od hromadného zpěvu sionistických písní sliboval vytvoření pozitivního emocionálního vztahu k sionismu, resp. k jeho cílům – vytvoření židovského společenství (národa), které osídlí palestinská území. Problém byl opět v tom, že existovalo jen velmi málo sionistických písní.

Další otázkou, kterou si můžeme položit, je, jak se spolku dařilo utvářet kolektivní identitu mladých lidí tolik potřebnou pro to, aby se mohli vystěhovat do Palestiny a tam začít zakládat nový židovský stát? Neztrácejme ze zřetele, že se jednalo o vlastní cíl sionismu a tedy i výchovy k sionismu. Kolektivní identitu měla probouzet vůle po společenství – „mládež měla prahnout po životě a smrti ve společenství a pro společenství“ (Buber 1918, s. 102).

Jeden z prostředků utváření národní identity a kolektivního vědomí tvořila znovuobjevená židovská národní tradice. Starý zákon byl přetvořen v určitou formu národního eposu, což byl pokus o revitalizaci židovské tradice v sekularizované/asimilované společnosti. Na stránkách časopisu Blau-Weiss-Blätter najedeme řadu příběhů, v nichž jsou heroizovány starozákonné biblické postavy (časté jsou náměty Makabejců), které měly poukazovat na hrdinství židovského národa a v mladých lidech tak měly posilovat hrdost a sebevědomí. Navíc situace biblických hrdinů bývala srovnávána se situací židovské mládeže na počátku 20. století, jejichž prostřednictvím byl mladým členům Blau-Weiss nabídnut identifikační vzor, který jim měl ukázat cestu, jak se zachovat tváří v tvář asimilačním tendencím, tj. – konat, činit, povstat.

Avšak nejen to. Konstrukcí ideálního obrazu židovského národa v antice mělo být do jisté míry legitimizováno jak přirozené právo na území v Palestině, tak úzká svázanost s půdou a se životem zemědělce. Sionismus vědomě kultivoval obraz zemědělce coby přirozeného způsobu židovského života a obživy (což ostatně bylo v příkrém rozporu s realitou západoevropského židovstva), čímž chtěl motivovat mladé lidi pro zemědělské práce, bez nichž se plán na osídlení Palestiny těžko obešel. Glorifikace tradičního sepětí s půdou byla častým námětem na stránkách časopisu: „Bývaly jsme silným národem, dokud jsme žili v souladu s přírodou a s půdou, a dokud duch náš byl živoucí a ne formální“.⁴

Když sledujeme prostředky výchovy k utváření kolektivní identity, měli bychom si rovněž povšimnout, že oficiálně se spolek Blau-Weiss neoznačoval za sionistický, ale volil mnohem neutrálnější označení židovský. „Být židem, to je ideál, o nějž usilujeme – to není vzpomínka, kterou je třeba překonat“.⁵ Spolek tak zcela jistě činil záměrně, aby veřejně ne příliš otevřeně deklaroval svou politickou orientaci a neodradil tak potenciální zájemce o členství, neboť rodiče by zřejmě neměli zájem posílat své děti do politické organizace.

Avšak o sionistické orientaci spolku nemohlo být pochyb, vždyť navenek deklaroval své zaměření již svým názvem Blau-Weiss/modro-bílí. Tyto dvě barvy jsou známy jako barvy sionistického hnutí, později se znovu objevily na vlajce izraelského státu (modrá Davidova hvězda na bílém poli). Sionisté si údajně modrou a bílou vybrali jako své barvy podle talisu, do nějž se židé při modlitbě zahalují. To byl výraz jejich hrdosti příslušnosti k židovskému národu.⁶ Skutečnost, že první sionistický mládežnický spolek v názvu nesl právě tyto dvě barvy, můžeme považovat za jeden z elementů znovuvytvoření židovské tradice, tolik podporující pocit národní identity, o nějž hnutí velmi usilovalo.

Závěr

Brezinka ve svém pojetí výchovy zdůrazňuje, že pro efektivní dosažení vytčených výchovných cílů je důležitá zejména koherentnost cílů výchovy a uznávaných společenských ideálů. Avšak lze konstatovat, že výchovný koncept spolku Blau-Weiss nenašel výraznější odezvu a neuspěl ve svých výchovných cílech právě z důvodů této nekoherentnosti. Tehdejší židovská komunita se většinou neztotožnila s ideály sionismu a nesdílela ani společnou představu o sionistické židovské identitě, jak ji prezentoval Blau-Weiss. Naopak dál setrvala na hodnotách jazyka a kultury, do níž byla asimilována.

K podobnému závěru dojdeme, porovnáme-li dva tehdejší mládežnické spolky – Blau-Weiss a Wandervogel – oba používaly podobné výchovné prostředky (vandrování

⁴ NOTHMANN, M. Der Sinn unserer Heimabende. *Blau-Weiss-Führerzeitung*, roč. 1, č. 3 (říjen 1917), s. 45.

⁵ TODTMANN, G. Was wir Allen. *Blau-Weiss-Blätter*, roč. 2, č. 2 (květen 1914), s. 3.

⁶ Srv. WOLFFSOHN, D. Fahne und Schekel. *Jüdische Rundschau* 40 (říjen 1916), s. 332.

přírodou, zpěv národních písní, podpora jednoduchého životního stylu apod.), oba směřovaly k podobným normativně stanoveným cílům (k vytvoření německé/židovské domoviny a německého/židovského společenství), a přesto jeden z nich – Wandervogel – byl ve svém výchovném působení úspěšný a dařilo se mu získávat masovou podporu mezi německou mládeží, zatímco druhý sionistický výchovný koncept Blau-Weiss zůstával nenaplněn. Jedním z důvodů této skutečnosti mohla být okolnost, že zatímco Wandervogel reprezentoval ideály uznávané většinou tehdejší německé společnosti, Blau-Weiss vedl mládež k ideálům, jež většina nesdílela.

Na otázku duality jedince a společenství dává příklad spolku Blau-Weiss jednoznačnou odpověď ve smyslu podřízení se individua zájmům celku. Jedním z hlavních úkolů člena spolku/jedince nebylo rozvíjet své individuální potenciality, nýbrž svou účastí na společenství se měl spolupodílet na realizaci cílů tohoto společenství/celku. Společensko-politické cíle (osídlení palestinských území a vytvoření nové sionistické identity) tak stály v centru pozornosti výchovného konceptu spolku Blau-Weiss. Pomocí výchovných prostředků – vandrováním v přírodě, zpěvem národních písní, učením se hebrejštině, znalostí židovských národních hrdinů a svátků, rukodělnou prací – měl být vytvořen „nový člověk“, který zrealizuje sionistické ideály v praxi. Docházíme tedy k závěru, že výchovný koncept spolku Blau-Weiss sloužil k hodnotové indoktrinaci mladých lidí v intencích sionismu.

Literatura

- Brezinka, W. (1996). *Filozofické základy výchovy*. Praha: Zvon.
- Buber, M. (1912). *Tři řeči o židovství*. Praha.
- Buber, M. (1932). *Reden über das Judentum*. Berlin: Chocken Verlag.
- Buber, M. (1918/19). Zion und die Jugend. *Der Jude*, 3, s. 102.
- Buber, M. (1905). Das jüdische Kulturproblem und der Zionismus. In SCHÖN, I. (ed.). *Die Stimme der Wahrheit*. Jahrbuch für wissenschaftlichen Zionismus, 1, 1, s. 203–217.
- Čapková, K. (2005). Češi, Němci, Židé? Praha – Litomyšl: Paseka.
- Haskel, S. (1917). Liebe Lisbeth Mannaberg. *Blau-Weiss-Blätter*, 5, 4, s. 144.
- Herzl, T. (2009). Židovský stát. Praha: Academia.
- Kasper, T. (2008). *Německé výchovné venkovské ústavy*. Praha: Univerzita Karlova.
- Kasper, T. (2007). *Výchova či politika? Úskalí německého reformně pedagogického hnutí v Československu v letech 1918–1933*. Praha: Karolinum.
- Kasperová, D. (2010). Integrationsfrage der jüdischen Bevölkerung und das Schulwesen am Anfang des 20. Jahrhunderts. In HÖHNE, S., UDOLPH, E. (ed.) *Deutsche – Tschechen – Böhmen: Kulturelle Integration und Desintegration im 20. Jahrhundert*. Köln, Weimar, Wien: Böhlau Verlag, s. 63–73.
- Kasperová, D. (2007). Schulbesuch von jüdischen Schülern und Studenten. Aspekte der jüdischen Integration. In JURKOVÁ, Z., SOUKUPOVÁ, B., NOVOTNÁ, H. (eds.) *Minority: konstrukt or reality?* Bratislava: Zing Print.
- Kasperová, D. (2006). Einige Aspekte der Anerkennung jüdischer Nationalität in der Ersten Tschechoslowakischen Republik. In Krüger, V., Olshevska, A. (ed.) *Dem Raum eine Grenze geben*. Bochum: Lotman-Institut für russische und sowjetische Kultur; Institut für Deutschlandforschung.

- Kasperová, D. (2006). Židé a školství v prvorepublikovém Československu. In KASPER, T., Kasperová, D. (ed.) *Češi, Němci, Židé v národnostním Československu. Pohledy na školství a vědu*. Liberec: Technická univerzita.
- Kasperová, D. (2004). Několik poznámek k Buberově přednášce „O výchovném“. In Vališová, A. (ed.) *Historie a perspektivy didaktického myšlení*. Praha: Karolinum.
- Kieval, H. J. (2011). *Formování českého židovstva*. Praha – Litomyšl: Paseka.
- Klener, P. (ed.) (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- Meybohn, I. (2009). *Erziehung zum Zionismus*. Frankfurt am Main: Petr Lang.
- Nothmann, M. (1917). Der Sinn unserer Heimabende. *Blau-Weiss-Führerzeitung*, 1, 3, s. 47.
- Todmann, G. (1914). Was wir wollen. *Blau-Weiss-Blätter*, 2, 2, s. 2.

Príspevok prezentuje dĺž výsledky výzkumu realizovaného s podporou Grantové agentury České republiky pod názvem Výchovné programy a koncepce v německých pedagogických organizacích v meziválečném Československu, GAČR, č. 13-8825S.

Kontakt na autora:

PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Technická univerzita v Liberci
Studentská 2, 461 17 Liberec
e-mail: dana.kasperova@tul.cz